

LEXICAL-SEMANTIC PECULIARITIES OF GERMAN TERMS OF CROP PRODUCTION AND THEIR TRANSLATION

S. M. Amelina, V. O. Ovcharenko

Abstract. *The article describes the terminology of crop production in modern German language. It was found that the crop as one of the leading branches of the agricultural sector has an extensive terminological system. Typical German terms are complex nouns.*

It is identified that the appearance, development and establishment of German terms are caused by nonlinguistic factors, and typically reflect the interaction of linguistic and extralinguistic factors. It is therefore concluded that the German terminological system of crop production is closely related to the German history and has a long history of formation and development. The main purpose of terminology is to reflect knowledge accumulated in the field of crop production with maximal objectivity.

It is stated that the adequacy of the materials translation of any areas of the economy is associated with knowledge and correct use of appropriate terminology. It is necessary to take into account the particular features of certain terminological system. In particular, the difficulties of translation of agrarian terminology is often due to the fact that because it reflects one of the most ancient and traditional production areas of human activity, it contains a significant amount of words that can be used both in everyday life and be elements of agricultural terminology system.

It was determined that the most common method of translation of the German terms of crop production in the Ukrainian language is the translation with the help of lexical equivalents. The pragmatic modifications may also be used.

Keywords: *terminological, term, translation, translation process equivalent*

УДК 811.112.2

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ НІМЕЦЬКИХ ТЕКСТІВ АГРАРНОГО СПРЯМУВАННЯ В АСПЕКТІ ПЕРЕКЛАДАЦЬКИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

Л. В. ЖУКОВА, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри іноземної філології і перекладу

Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ)

E-mail: zhukoval@ukr.net

М. Ю.ЗАЙЦЕВА, студентка магістратури,

Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ)

E-mail: marinanord22@gmail.com

Анотація. *Стаття присвячена дослідженню перекладацьких трансформацій, як способу досягнення адекватності та еквівалентності при перекладі, визначена найдоцільніша для текстів аграрного спрямування комплексна класифікація трансформацій. На основі цієї класифікації здійснений аналіз галузевих текстів з метою виявлення частотності виникнення перекладацьких трансформацій залежно від рівня мовних одиниць, а також міри впливу на зміст перекладу.*

Ключові слова: *науково-технічна література, аграрні тексти, перекладацькі трансформації, формальні ПТ, формально-змістові ПТ, лексичний рівень, синтаксичний рівень*

Актуальність. Міжнародна співпраця в галузі аграрного виробництва – це не лише важливий елемент стратегічного розвитку держави, основою якої з давніх-давен вважалося сільське господарство, але й цікаве поле для досліджень з погляду мовного забезпечення такої співпраці. Лінгвопрагматичний аналіз перекладів текстів аграрного спрямування з німецької мови на українську виявляє особливості впливу представленої інформації на читачів і дозволяє спрогнозувати її ефективність. Таким чином, зміни, внесені авторами при перекладі, можуть суттєво трансформувати прагматику перекладеного тексту.

Актуальність даної статті полягає у недостатній кількості і незначній різноплановості досліджень, проведених в межах текстів саме аграрного спрямування, з погляду присутності у них перекладацьких трансформацій.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. При перекладі науково-технічної літератури рядом авторів прийнято застосовувати певні трансформації з метою досягнення адекватності і еквівалентності. Досі питання перекладацьких трансформацій (далі: ПТ) є одним з найважливіших аспектів перекладацької теорії, і невід'ємним компонентом при дослідженні методів та прийомів перекладу.

Серед широкого різноманіття представлених авторами класифікацій найвідомішими є класифікації наступних авторів: Л.К.Латишева [1, с.168], В.Н.Комісарова [2, с.174], Л.С.Бархударова [3, с.38-48], Я.Й. Рецкера [4, с.109], А.Я.Коваленка [5, с.12], Ж.Дарбельне, Ж.-П.Віне [6] тощо.

Метою роботи є аналіз перекладів німецьких текстів аграрного спрямування, а саме трансформацій, застосовуваних перекладачами для досягнення найдоцільнішого прагматичного ефекту на читача.

Результати. Розглянувши різні класифікації з метою порівняння і виокремлення найістотніших рис, було визначено, якою з них найдоцільніше користуватися при роботі з аграрними текстами. Отже, за основу вирішено взяти абсолютно новий структурний поділ, запропонований Оленою Олександрівною Селівановою [7]. О. О. Селіванова виокремлює такі ПТ: формальні, формально-змістові та прагматичні. Кожний із цих типів трансформацій представлений одиницями різних мовних рівнів:

Формальні трансформації передбачають модифікацію форми текстових частин в перекладі без зміни змісту оригіналу. На фонетичному рівні: 1) транскрипція; 2) транслітерація; 3) фонографічна заміна за традицією. На словотвірному рівні: 1) словотвірне калькування; 2) інверсія складових частин слова. На лексичному рівні зміни форми репрезентовані відповідниками в іншій мові з однаковим смисловим наповненням. На морфологічному рівні: 1) категорійна заміна без спотворення змісту; 2) зміна частини мови; 3) заміна морфологічних засобів лексичними; 4) усунення чи виникнення явища транспозиції числа, часу, способу дії тощо, на відміну від оригіналу. На синтаксичному рівні: заміни синтаксичного зв'язку у словосполучах і реченнях анафоричними й еліптичними замінами, об'єднання та членування речень зі збереженням змісту, опущення та додавання мовних одиниць або конструкцій, які не змінюють змісту перекладу.

Формально-змістові трансформації передбачають зміну як форми, так і змісту. На фонетичному рівні трансформації властиві здебільшого поетичним текстам. На лексичному рівні формально-змістові трансформації мають два плани вираження: денотативний та конотативний. У денотативному аспекті: синонімічні, метонімічні (гіперонімічні, гіпонімічні, еквонімічні тощо), конверсивні, а

також антонімічні й метафоричні трансформації. У конотативному аспекті: оцінно-емотивні, експресивні та функціонально-стилістичні зміни. На морфологічному рівні: категорійні заміни, зміни частини мови, заміни граматичних засобів лексичними і т. д., які тягнуть за собою зміни сенсу. На рівні синтаксичному: заміна слова сполукою і навпаки, заміна зв'язків в реченні, вилучення, перестановка або додавання елементів речення та частин тексту.

Прагматичні трансформації, які авторка також відносить до формально-змістових репрезентують зміну форми та змісту одиниць тексту або текстових фрагментів, що націлено на збалансування прагматичного впливу перекладу на цільову аудиторію у співвіднесенні з оригіналом.

Для того, аби дослідити тексти аграрного спрямування з погляду присутності в їхніх перекладах з німецької на українську різного роду трансформацій, було обрано офіційний німецькомовний сайт компанії Big Dutchman. Компанія займається створенням обладнання для сучасного птахівництва і свинарства, тому тематика наявних статей відповідає.

Розглянемо таке речення оригінального тексту статті, що має назву "Innovative Schalentränke Pekino für die Entenhaltung": "*Eine innovative Schalentränke für Pekingenten hat Big Dutchman kürzlich in sein Produktportfolio aufgenommen*". В перекладі воно виглядає таким чином: "*Інноваційна поїлка призначена для напування качок пекінської породи і входить у лінійку продукції компанії Big Dutchman*". Якщо проаналізувати його в аспекті ПТ, то ми отримаємо наступну картину:

"*Eine innovative Schalentränke für Pekingenten*" передається українською мовою з використанням додавання: "*Інноваційна поїлка призначена для напування качок пекінської породи*", що несе відтінок зміни змісту на синтаксичному рівні (формально-змістова). У цьому ж відрізку речення спостерігаємо ще кілька невідповідностей: *Schalentränke* при перекладі має генералізований вигляд ("*поїлка*"), що демонструє формальну трансформацію на лексичному рівні, адже попередньо читач був ознайомлений з тим, про яку саме поїлку йтиметься.

В німецькомовному варіанті підметом в реченні виступає компанія Big Dutchman, а присудок, виражений перехідним дієсловом – *aufnehmen*; в українському перекладі підметом є "*поїлка*", при цьому присудок – "*входить*" – неперехідне дієслово. Така трансформація є формальною на морфологічному рівні, якщо розглядати її з боку перехідності дієслів, і формальною на синтаксичному рівні, якщо оцінювати з боку зміни ролей членів речення.

У перекладі також присутня формальна трансформація у вигляді додавання уточнюючого слова "*компанія*", якого немає в оригіналі. Наступному реченню характерна прагматична заміна на синтаксичному рівні, виражена заміною уточнюючого звороту на безособову форму дієслова, тобто "*Pekino, so der Name der tiergerechten Neuentwicklung...*" у перекладі виглядає як "*Поїлка розроблена з урахуванням біологічних потреб птиці та отримала назву Pekino*".

Продовження німецького речення і його відповідник слугує яскравим прикладом того, як змінюється принцип членування інформації на частини. Зазвичай, такі трансформації є прагматичними, вони призначені для того, щоб, зважаючи на особливості сприйняття різних національностей, донести читачам інформацію в найбільш доцільному вигляді. Як наглядний приклад використаємо такий відрізок: "*Pekino... ermöglicht den Enten sowohl die Wasseraufnahme als auch das Ausleben arttypischer Verhaltensweisen. Zu verdanken ist dies der tiefgezogenen Formgebung: Im Vergleich zu herkömmlichen Tränken können die Tiere ihren gesamten Kopf untertauchen und ausgiebig Gefiederpflege mit dem aufgenommenen*"

Wasser betreiben” (“Відмінна особливість поїлки в тому, що птах має можливість не тільки загасити спрагу, але і властиві цьому виду біологічні потреби завдяки подовженому сегменту конструкції. На відміну від поїлок традиційної форми качки можуть занурити голову в воду цілком, а також набрати в дзьоб води для чищення оперення”).

Поняття *Verhaltensweise*, що насправді перекладається як “форма поведінки”, в даному тексті виглядає як “біологічні потреби”. Таку ПТ варто розглядати як синонімічну заміну, яка дещо впливає на зміст, тому визначаємо її як формально-змістову, яка відбувається на лексичному рівні у денотативному плані. Адже, у перекладі реалізується сема більш вузькоконтекстна, при тому що поняття *Verhaltensweisen* може включати в себе і біологічні потреби.

При перекладі відбулося додавання “відмінна особливість поїлки в тому”, що є формально-змістовою трансформацією на синтаксичному рівні. В оригіналі *den Enten* виступає в ролі додатка. При перекладі, окрім того, що ця лексема генералізується, вона також зазнає зміни у числі – “птахи”, і стає підметом. Надалі спостерігаємо протилежний процес конкретизації: *die Tiere* передано в перекладі як “качки”. *Die tiefgezogenen Formgebung* замінено на “подовжений сегмент конструкції” з дослівного “глибоковитягнута форма”, бо це словосполучення невластиве українській мові.

При перекладі речення “*Premiere war auf der diesjährigen Leitmesse für die Geflügelhaltung VIV Europe im holländischen Utrecht*” українською мовою воно набуває наступного вигляду, зазнавши певних ПТ: “Вперше даний продукт був представлений на найбільшій в Європі Міжнародній виставці інновацій в галузі птахівництва VIV 2014, що проходила в голландському місті Утрехт”. Найбільш виразним є зміна простого речення на складнопідрядне, що певним чином розтягує подію в часі. Це формально-змістова трансформація.

Цікавими є ПТ, що відбулися в такому реченні: “*Mit von der Projektparte sind neben Big Dutchman Experten der Hochschule Osnabrück, zwei Entenhalter mit langjähriger Berufserfahrung, eine Tierärztin, ein Tränkesystem-Hersteller und ein Genetikunternehmen*”. А саме: додавання в перекладі слова “співробітники” до “компанії Big Dutchman” (формальна на синтаксичному рівні); *Experten* зазнало генералізації при перекладі, перетворившись на більш широке “представники” (формально-змістова); *mit langjähriger Berufserfahrung* змінилося на “досвідчені” (прагматична, адже така конструкція незвична для україномовного читача).

У статті “*Big Dutchman übernimmt Mehrheitsbeteiligung an kanadischer Proline-Gruppe*” речення “*Die Proline-Gruppe mit Hauptsitz in Alberta im Westen Kanadas...*” в перекладі перетворюється на складнопідрядне речення (“Група компаній Proline, центральний офіс якої знаходиться в місті Альберта на Заході Канади...”), що є синтаксичною заміною, проте, суто формальною.

Наступну трансформацію прослідковуємо при перекладі відрізка “*Der regionale Schwerpunkt der Geschäftsaktivitäten liegt auf...*” у вигляді опущення початкового словосполучення, заміни присудка *liegt auf* на “направлена на”, що є трансформаціями на різних рівнях (перша – синтаксична, друга – лексична), але варто вважати їх формальними у цьому випадку.

Наступною статтею для аналізу обираємо “*Moderne Stalleinrichtungen und Fütterungsanlagen für “Schönes Schwein”*” (“Сучасне стійлове та кормороздатне обладнання для “Гарної свинки”).

Формально-змістова трансформація, яка полягає у зміні порядку частин речення, має місце у цьому випадку: “*Allerdings sind die Produktionskapazitäten in der unweit der Hauptstadt Chişinău gelegenen Anlage mit dem poetischen Namen*”

“Porco Bello” – *Schönes Schwein – noch nicht ausgeschöpft*” (“Однак виробничий потенціал свиноферми з поетичною назвою “Porco Bello”, тобто “гарна свинка”, розташованої недалеко від столиці Республіки Молдови – Кишинєва, ще не вичерпаний”). Вважаємо, що така перебудова спричинена особливостями темо-рематичної побудови речень в українській мові.

Яскравим прикладом різнопланових трансформацій є таке речення: “*Noch vor zehn Jahren war es schwierig, in Moldawien qualitativ hochwertiges Schweinefleisch zu bekommen. Es sprach also alles für das Projekt*”, яке при перекладі набуває такого вигляду: “Ще десять років тому в Молдові було складно купити якісну свинину – всі аргументи говорили на користь відкриття власної справи з виробництва свинячого м’яса”. По-перше, спостерігається об’єднання двох речень в одне – це формально-змістова трансформація на синтаксичному рівні; по-друге, така ж за типом трансформація відбувається на лексичному рівні формі еквонімічної заміни; по-третє, формально-змістова трансформація на синтаксичному рівні присутня у формі уточнення.

Висновки і перспективи. Таким чином, майже у кожному перекладеному реченні аграрних текстів присутні ПТ. В одному й тому ж реченні їх може бути декілька, вони різнитимуться за типом, рівнями і аспектами вираження, або ж будуть ідентичними. Специфіка проаналізованих статей полягає в тому, що вони є моделями науково-публіцистичного підстилю мови, а тому їм притаманні такі елементи, як вживання наукової термінології, точність і логічність викладу, проте з можливістю варіювання лексико-граматичних конструкцій. Тим не менш, аграрна література в аспекті її перекладу є актуальною для досліджень.

Список використаних джерел

1. Латышев Л. К. Технология перевода / Л. К. Латышев. – М. : Академия, 2005. – 317 с.
2. Комиссаров В. Н. Теория перевода / В. Н. Комиссаров. – М. : Высшая школа, 1990. – 254 с.
3. Бархударов Л. С. Некоторые проблемы перевода английской поэзии на русский язык / Л. С. Бархударов // Тетради переводчика. – М. : Высшая школа, 1984. – Вып. 21. – С. 38–48.
4. Рецкер Я. И. Теория перевода и переводческая практика: Очерки лингвистической теории перевода / Я. И. Рецкер. – М. : Международные отношения, 2006. – 240 с.
5. Коваленко А. Я. Общий курс научно-технического перевода / А. Я. Коваленко. – К. : ИНКОС, 2003. – С. 12.
6. Вине Ж.-П., Дарбельне Ж. Технические способы перевода. Вопросы теории перевода в зарубежной лингвистике / Ж.-П. Вине, Ж. Дарбельне. – М. : Международные отношения, 1978. – С. 157–167.
7. Селіванова О. О. Нова типологія перекладацьких трансформацій (на матеріалі українсько-російського перекладу) / О. О. Селіванова // Вісн. Черкас. ун-ту. Сер. Філол. Науки. – 2012. – Вип. 7. – С. 3–12. – Бібліогр.: 24 назви.

References

1. Latyshev L. K. Tehnologiya perevoda [Technology of translation] / L. K. Latyshev. – M. : Akademiya, 2005. – 317 s.
2. Komissarov V. N. Teoriya perevoda [Theory of translation] / V. N. Komissarov. – M. : Vysshaya shkola, 1990. – 254 s.

3. Barhudarov L. S. Nekotorye problemy perevoda angliyskoy poezii na russkiy yazyk [Certain problems of Russian translation of English poetry] / L. S. Barhudarov // Tetradi perevodchika. – M. : Vysshaya shkola, 1984. – Vyp. 21. – S. 38–48.

4. Retsker Ya. I. Teoriya perevoda i perevodcheskaya praktika: Ocherki lingvisticheskoy teorii perevoda [Theory of translation and translational practice: Study of linguistic theory of translation] / Ya. I. Retsker. – M. : Mezhdunarodnye otnosheniya, 2006. – 240 s.

5. Kovalenko A. Ya. Obschiy kurs nauchno-tehnicheskogo perevoda [General course of scientific and technical translation] / A. Ya. Kovalenko. – K. : INKOS, 2003. – S. 12.

6. Vine Zh.-P., Darbelne Zh. Tehnicheskie sposoby perevoda. Voprosy teorii perevoda v zarubezhnoy lingvistike [Technical methods of translation. Issues of translational theory in foreign linguistics] / Zh.-P. Vine, Zh. Darbelne. – M. : Mezhdunarodnye otnosheniya, 1978. – S. 157–167.

7. Selivanova O. O. Nova typologiya perekladatskykh transformatsiy (na materialakh ukrainsko-rosiyskogo perekladu) [New typology of translation transformations (on the material of Ukrainian-Russian translation)] / O. O. Selivanova // Visn. Cherkas. un-tu. Ser. Filol. Nauki. – 2012. – Vyp. 7. – S. 3–12. – Bibliogr.: 24 nazvy.

ОСОБЕННОСТИ ПЕРЕВОДА НЕМЕЦКИХ ТЕКСТОВ АГРАРНОГО НАПРАВЛЕНИЯ В АСПЕКТЕ ПЕРЕВОДЧЕСКИХ ТРАНСФОРМАЦИЙ

Л. В. Жукова, М. Ю. Зайцева

Аннотация. *Статья посвящена исследованию переводческих трансформаций, как способа достижения адекватности и эквивалентности при переводе, определена целесообразная для текстов аграрного направления комплексная классификация трансформаций. На основе этой классификации осуществлен анализ отраслевых текстов с целью выявления частотности возникновения переводческих трансформаций в зависимости от уровня языковых единиц, а также меры воздействия на содержание перевода.*

Ключевые слова: *научно-техническая литература, аграрные тексты, переводческие трансформации, формальные ПТ, формально-содержательные ПТ, лексический уровень, синтаксический уровень*

FEATURES OF THE TRANSLATION OF AGRICULTURAL GERMAN TEXTS IN THE ASPECT OF TRANSLATION TRANSFORMATIONS

L. V. Zhukova, M. Yu. Zaitseva

Abstract. *The article investigates the translation transformations, as a way to achieve adequacy and equivalence in translation, it is determined the most appropriate classification of transformations for the texts of agricultural area. On the basis of this classification it is carried out the analysis of sectoral texts in order to identify the frequency of occurrence of translation transformations depending on the level of language units, as well as the extent of influence on the content of the translation.*

International cooperation in the field of agriculture is not only an important element of the strategic development of the state, the foundation of which has been long considered agriculture, but also an interesting field of research in terms of language support for such cooperation. Linguistic and pragmatic analysis of translation of agrarian texts from German into Ukrainian reveals the features of influence of the

information presented on readers and allows predicting its effectiveness. Therefore, changes made by the authors in their translation can significantly transform pragmatics of translated text.

The aim of the article is to analyze the translations of German texts of agrarian sector, namely transformations that are applied to achieve the most appropriate pragmatic effect on the reader.

When translating scientific literature authors apply some transformations to achieve adequacy and equivalence. Until recently the issue of translation transformations (hereinafter: TT) is one of the most important aspects of translation theory and an integral component of the study of translational methods and techniques.

Having observed various classifications for the purpose of comparison and selection of the most significant features, the best one for using when working with agricultural texts was identified. So, it was decided to take a completely new structural classification proposed by Olena Selivanova as a basic one. O. Selivanova distinguishes such TT: formal, formal and semantic and pragmatic TT. Each of these types of transformations is represented by units of different linguistic levels: phonographic, morphological, lexical and syntactical.

To investigate agrarian texts in terms of the presence in their translations from German into Ukrainian different kinds of transformations, the German official website of Big Dutchman company was selected. The company develops equipment for modern pig and poultry farming, so the available articles are of the relevant themes.

In the work three thematic articles are analyzed. They are “Innovative Schalenränke Pekino für die Entenhaltung”, “Big Dutchman übernimmt Mehrheitsbeteiligung an kanadischer Proline-Gruppe” and “Moderne Stalleinrichtungen und Fütterungsanlagen für “Schönes Schwein”. The study has found formal type of transformation, e.g. ein Genetikunternehmen (“підприємство, що займається розробками в сфері генетики”), “Die Proline-Gruppe mit Hauptsitz in Alberta im Westen Kanadas...” (“Група компаній Proline, центральний офіс якої знаходиться в місті Альберта на Заході Канади...”), formal and semantic – “Eine innovative Schalenränke für Pekingenten” (“Інноваційна поїлка призначена для напування качок пекінської породи”), and pragmatic transformations – “Pekino, so der Name der tiergerechten Neuentwicklung...” (“Поїлка розроблена з урахуванням біологічних потреб птиці та отримала назву Pekino), Leitmesse (“найбільша в Європі Міжнародна інноваційна виставка”), “ein Ende ist allmählich in Sicht” (“світло в кінці тунелю вже видно”). All of them are represented on different levels of organization of language units.

Thus, TT occur in almost every sentence of agrarian translated texts. There may be several transformations in the same sentence, they vary by the types, levels and aspects of expression, or are identical. The specifics of analyzed articles is that they are models of scientific and journalistic substyle of language, and that's why they have such elements as the use of scientific terminology, accuracy and consistency of presentation, but with the possibility of varying of lexical and grammatical structures. This can be regarded both as advantage and as additional difficulties in translation. However, agricultural literature is important for research in terms of translation.

Keywords: scientific and technical literature, agricultural texts, translation transformation, formal TT, formal and semantic TT, lexical level, syntactic level